

Lausunto

23.10.2023

Asia: VN/8329/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämistä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kotoutumislain korvaukset (61-62 §)

Kotoutumisajan lyheneminen ei käytännössä nopeuta asiakkaiden kotoutumista. Kotoutujan tarvitsema aika vaihtelee, mutta mikäli halutaan nopeampaa kotoutumista se vaatii myös palvelujen saatavuuden parantamista riittävästi eritasoisia kielikursseja, lyhyempiä odotusaikoja, kunnan ja HVA:n kotoutumista tukevia palveluita, kaksisuuntaista kotoutumista, osallisuuden panostamista kolmannen sektorin toimijoita hyödyntäen. Tarvitaan tiivistä yhteistyötä ja yhdessä tekemistä eri toimijoiden välillä, mutta myös selkeää tehtävänkokoja viranomaisten välillä ottaen huomioon kunkin viranomaisen ydintehtävä ottaen huomioon kotoutujan yhdenvertaisuus palveluissa.

Hyvinvointialueiden laskennalliset korvaukset ovat liian pienet tällä hetkellä. Kansainvälistä suojelua saavat ihmiset tarvitsevat yleensä alkuvaiheessa paljon apua ja tukea hyvinvointialueelta. Monella kotoutujalla on traumatisoivia tapahtumia taustalla ja ovat erityistä tukea tarvitsevia henkilöitä.

Sosiaali- ja terveystalveluissa ammatillisen tulkkauksen käyttö on ensisijaisen tärkeää. Tulkkauksen käyttö tärkeissä asioissa nopeuttaa kotoutumista. Oikeudesta tulkkaukseen on säädelty myös mm. hallintolaissa.

Tulkkauskuustannuskorvauksen sisällyttäminen laskennallisiin korvauksiin vaatisi reilun korotuksen laskennallisten korvausten määrään. Tulkkauskuustannusten erillinen korvaus edistää myös tulkkausten laadun varmistamista. Riski tulkkausten käytön vähenemiseen kasvaa, mikä sosiaali- ja terveystalveoissa voi pahimmillaan aiheuttaa vaaratilanteita.

Maksu käyttämättä jääneen tapaamisen tulkkauskuustannuksesta (32 a §)

Perustelut käyttämättömien tulkkausten kuustannusten siirtämisestä asiakkaille vaikuttaa riittämättömiltä suhteessa siihen, mikä hyöty mahdollisesti saadaan aiheutuu myös lisätyötä laskutuksessa. Monet kotoutujat saavat alkuvaiheessa perustoimeentulotukea eli viimesijaista tukea, joten heidän taloutensa on muutenkin hyvin tiukka. Riski laskujen joutumisesta perintäfirmojen perittäväksi on olemassa ja tämä vain vaikeuttaa hyvää kotoutumista. Varatun

tulkkauksen peruminen ilman kustannuksia pitää yleensä tapahtua vuorokausi ennen tulkkausta, joskus on myös mahdollista siirtää varattu tulkkaus toisen asiakkaan tarpeisiin. Monilla tulkkausfirmoilla on nykyään pikatulkkausmahdollisuuksia joka ainakin osittain vähentää käyttämättömiä tulkkaustilanteita.

Alaikäisenä yksin tulleiden tuki (34, 69 §)

Joillakuilla yksin tulleilla lapsilla ja nuorilla on taustalla erittäin heikko koulutustausta usein johtuen sotatilanteista tai lähtömaan vaikeasta tilanteesta. Nuori/lapsi on ehkä joutunut hankkimaan elantonsa itselle ja sukulaisille keskeyttämällä koulunkäynnin ja menemällä töihin. Näin ollen nuorten opintopolku ammatin saavuttamiseen ja työllistymiseen on pitempi ja vaatii enemmän tukea. Mikäli tuki leikataan 23 ikävuoteen se tarkoittaa yleensä enemmän opintolainaa nuorille, joilla ei ole perhettä tai sukulaisverkostoa ympärillä, jotka voivat auttaa.

Pakolaisten vastaanotto (44 §)

Kiintiöpakolaisten vastaanotto on uusien lakipykälien mukaan kunnan vastuulla, mutta käytännössä tarvitaan usein hyvinvointialue mukaan vastaanottoon, koska monesti kiintiöpakolaiset ovat erittäin haavoittuvassa asemassa ja voivat tarvita heti ensimmäisestä päivästä hyvinvointialueen palveluja. Ennakkotiedot saapuvista kiintiöpakolaisista ovat hyvin niukkoja mikä saattaa johtaa sote-palvelujen päivystyksellisen toiminnan tarpeeseen.

Asuntojen varustamisesta ja korvauksista on olemassa ristiriitaisia ohjeita (VN /32627/2022, päivitys 5.2023). Usein kiintiöpakolaisten asuntojen kalustamiset, varustaminen ja ensimmäisten päivien ruoat on hankittu sosiaalitoimesta ja sosiaalihuoltolain hengen mukaisesti. Näin ollen se olisi HVA:n tehtävä, mutta nykyisen lakipykälän mukaan kustannuskorvaukset maksetaan vain kunnalle varautumisena. Nyt 44 § mukaan kunta hoitaisi tehtävän siltä osin, kun se ei kuulu sosiaali-terveyspalvelujen tehtäviin. Viime aikojen pakolaisten saapumisaikataulujen jatkuva muuttuminen ja myöhästyminen, jopa 8 kk, vaikeuttaa sosiaalitoimen maksusitoumusten käyttöä etukäteen mutta kiintiöpakolaisten asuntojen välttämätön varustaminen on aloitettava ennen heidän saapumista. Siltä osin kun vastaanoton valmistelu katsotaan HVA:n tehtäväksi pitäisi myös olla mahdollisuus hakea todellisten kustannusten päätöstä Ely-keskuksesta ja korvaukset Keha-keskuksesta.

Muut huomiot

-

Karlsson Britt-Marie
Keski-Pohjanmaan sosiaali- ja terveyspalvelukuntayhtymä Soite - Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue, Kotoutumista edistävä sosiaalipalvelu